

Erdélyi művelődéstörténet-alapú közművelődés

Kolozsvári kerekasztal-beszélgetés

Mátyus Aliz író, szociológus, a budapesti Nemzeti Művelődési Intézet *Szín – Közösségi Művelődés* című folyóiratának alapítója és felelős szerkesztője: Jó híreket hoztam intézetünk munkájáról, valamint megújult folyóiratunkról, szeretettel köszöntök mindenkit! Hat szám jelent meg a *Szín – Közösségi Művelődés*-ből, amióta intézetünknek új igazgatónője van, s azért hoztam el ezeket a számokat, mert új igazgatónőnk Závogyán Magdolna megmozdította a szakmánkat, a közművelődést, s megkezdte a hangsúlyok megváltoztatását úgy, hogy a közösségek álljanak tevékenységeink fókuszában. Závogyán Magdolna Békés megyéből való, s először Kondoroson, a falujában használta fel a kultúrát arra, hogy a gazdaság is fejlődésnek induljon, majd a saját megyéjében, Békéscsabán dolgozott, bő egy év óta pedig a Nemzeti Művelődési Intézet igazgatója. Ez idő alatt az Intézetet átszervezte, megteremtette a lehetőségét, hogy az ország minden megyéjében négy munkatársunk dolgozzon a megye falvaival foglalkozva, s hozzá, hogy decembertől 3000 közmunkás, aki egyetemet és gimnáziumot végzett. Ők a saját falujukban vagy ismert, közeli faluban egyéves közmunkás viszonyban – dolguk szerint – éleszteni fogják mindazt, ami egykor jellemezte a magyar falut, a maga-ura parasztokat, s közösségei-

ket, amelyekben mindenki megélhet-e elismertségét, megbecsültségét (ha volt miért), élvezhette tekintélyét és büszke lehetett teljesítményére azok között, akiknek szintén érdeke volt, hogy mindenki jól teljesítsen, a másik is, mert a falut, a megélhetés biztonságát erősítette ez által.

Intézetünk folyóirata, a *Szín – Közösségi Művelődés* – ami most nagyméretű és színes, sok fotóval – azért ilyen, hogy eljutva falvakba szívesen kézbe vegyék. Olyan írásokat közlünk benne, amelyek kedvet csinálnak és hitet keltenek, mert megmutatják, hogy nincs az a hely, ahol ne lehetne a létező állapot helyett jobbat létrehozni. Ez legtöbbször egy-egy emberen, rendszerint egy-egy polgármesteren múlik. Aki falujában igazi gazdához méltóan dolgozik, s vezeti a falut, egyre több lehetőséget és egyre nagyobb biztonságot kínálva falujának, melynek hatására előbb a hasonlóan karizmatikus emberek, majd pedig a megérintettek (az animáltak) is megkezdik a maguk adottságai szerinti munkát, tapasztalatukat, képességeiket használva – a mindenkori ösztönzőket szem előtt tartva: a családot, a gyerekeket, az unokákat. Az így mozgásban levő falvakban az emberek érzik, hogy létbiztonságban vannak, s közösségeikben és újjáalakuló közösségeikben hagyományukat élesztik és használják, értékeiket

fedezik fel újra, s helyi értékeik által megerősítik magukat. Az ország legszegényebb falvaiban járva is kiderült – s ezek a példák olvashatók a lapunkban –, hogy egy faluja-gazdája polgármester, ha a termeléshez való kedvet a termények eladhatatlansága okozza, megszervezi, hogy a gazdálkodók terményeit a közétkeztetés (óvoda, iskola, közintézmények) felhasználja, biztosítva ezzel a kiszámítható falubeli felvásárlást; polgármesterek a munka értékét erősítik meg és adják vissza, amikor nem segélyeket osztanak, hanem munkát végeztenek, s ezzel a kapcsolatok alapjává válhat a munkavégzésen és annak alapján kivívott megbecsülésen alapuló rend, a rend, amely alapja minden építkezésnek, úgy is, hogy a rend képes folyamatos mozgásban tartani az ösztönzőket.

Folyóiratunknak megújult hat lap-számában sikerült a legszegényebb falutól a polgárosabb faluig mindenféleből olyan példákat hozni, amikről úgy érezzük, hogy hatni tudnak, ha elolvassák az országban, az ország falvaiban az emberek. Ezeket az írásokat ajánljuk fel a *Művelődésnek* is közlésre, bízva benne, hogy hatásukat itt is kiváltják, s cserébe számítunk azokra a cikkekre, amelyek az itteni falvak értékörzésére, az itt szokásos módszerekkel adnak nekünk példát.

Intézetünk, a Nemzeti Művelődési Intézet – a korábban Békés megyében

bevált módszereit használva – kapunyitogatókat tart falvak bezárt művelődési házaiban, közösségi házaiban, amelyek során nem csak a falutól várja el, hogy megmutassa hagyományait, hanem a legjobb tánccsoportokat, kórusokat szerepelteti a falvak népe előtt, s olyan kézművességek tanításával mutat utat a motiválatlanoknak, amelyek akár munkalehetőséget is jelenthetnek a falubelieknek. A *Művelődéssel* való eddigi kapcsolatunk során a főszerkesztő Szabó Zsolt lapbemutatói, rögtönzött kiállításai hatottak ránk a példa erejével. Nem beszélhetek most idő hiányában az intézet együttműködési megállapodásairól, sem a közösségi művelődés közép és felsőszintű oktatásának megkezdéséről, csak érzékeltetni szeretném, hogy az együttműködés, amelyet a *Művelődés* folyóirattal folytatni szeretnék, részünkről azt az igényt jelzi, hogy minél többet olvassunk folyóiratunkban a – nálunk kevésbé jellemző – művelődéstörténet-alapú közművelődés gyakorlatáról.

Hogyan tovább Művelődés? Szeretném mondani, hogy az elmúlt napokat Sztánán töltöttem, és az a fajta közművelődés, amit tapasztaltam, számunkra minta- és példaértékű. Itt adódik, hogy a művelődéstörténet ilyen élő, s alapja a közművelődés gyakorlatának. Nevek tartoznak a helyhez: Kós Károlyé, Szentimrei

A 10 km-es túra résztvevői

Sztánai Kós Károly emlék-túra

Jenőé és Szabó Zsolté. Kiváltságos helyzet, hogy Szabó Zsolt, két évtizeden át a *Művelődés* főszerkesztője, egy élő művelődéstörténet. Sztánán elkezdtem vele, amit már régen terveztem, egy hosszabb beszélgetést, amit folyóiratunkban folytatásokban közlünk. Közben részt vettem az általa szervezett Kós Károly emléktúrán, a 10 km-es szakaszt végigjártam, beszélgetve azokkal, akikkel így a járás egyben maga a kulturális élet. De hát azt hiszem, ezt mindnyájan tudják. A Szabó Zsolttal készített beszélgetés a művelődéstörténet alapú közművelődés meséje. A Kós Károly házzal való történésektől Szentimrei Jenő házána felépülésén keresztül a családok egybe fonódó történetéig, amely maga a történelem. Szabó Zsolt lesz az eligazítóm, hogy őt követően kik azok az emberek az országban, akikhez ugyanígy menjek, és akik ugyanígy mesélnek. Lapunkban tehát szeretném ezek folyamatos közlését. Mi pedig szívesen ajánljuk – hiszen Dáné Tibor, az új főszerkesztő elmondta, hogy ő pedig erre a fajta közművelődésre koncentrálna – egyre kibomló közösségi művelődésünk példáit. A közösségnek azt az értelmét elfelejteni kívánva, ami erőltetett volt és amire nem gondolunk szívesen, és azt az értelmét használva, amit – én magam író és szociológus vagyok – mi a szociológiában a falukutatásban használtunk, ami szerint a család is közösség. És az ember körüli legfontosabb egység mint közösség: a falu. A közösségnek ebben az értelmében mi

olyan közösségi művelődés példákat mutatunk be a lapban és ajánljuk fel szívesen a *Művelődés*nek, amikről azt gondolom, itt is használhatóak.

Folyóirataink együttműködésének bizonyítéka, hogy Dáné Tibor utoljára megjelent könyvéről lapunk recenziót közölt. Én 18 éve szerkeszttem a lapot, főszerkesztője voltam az igazgatónőnk érkezéséig. Azóta ő a főszerkesztő, én vagyok a felelős szerkesztő. Ez ezt a névcserét jelentette, de lényegi különbséget nem, ő szeretne továbbra is velem dolgozni. A 100. lapszám volt, amiben a recenzió megjelent, amire nagyon büszkék voltunk, és én nagyon örültem neki, hogy közöltünk benne részletet az én *Magura parasztkok, uradalmi cselédek*, Gyorsuló idő sorozatban megjelent könyvemből. Ezt ő is abszolút aktuálisnak tartja – én magam is nagyon aktuálisnak tartom. Amit a parasztkok tudtak, amennyiben maga-ura parasztkok voltak, azt szeretnék mi ma Magyarországon újjáéleszteni. Természetesen nem a maga-ura parasztkokon múlt, hogy ezt a tudást nem gyakorolják.

Dáné Tibor könyvéről barátnőm Pordány Sarolta írt és mutatta be a könyvet. És ez még azelőtt volt, mielőtt tudomásom lett volna arról, hogy Dáné Tibor főszerkesztő lesz.

Az elmondottak szerint, boldogan és örömmel dolgoznánk együtt a *Művelődéssel*. Nagyon szépen köszönöm, hogy meghívást kaptam a *Hogyan tovább Művelődés?* kerekasztal beszélgetésre.